

Rosšek

Motto:

... Také skutečný malíř, opravdový umělec, může psychicky onemocnět. V nejlepším případě, když má štěstí v neštěstí, zůstává jeho umělecké nadání nedotčeno a jeho umělecká činnost se zachová. Dojde-li k poruše tvorby, nestane se tak kvůli psychóze. Duševní nemoc není nikdy sama o sobě produktivní ...

Tvůrčí může být pouze lidský duch, ale nikdy nemoc „ducha“, tzv. duševní choroba. Lidský duch však může právě v rozporu s tímto strašným osudem, zvaným psychóza, vydat poslední tvůrčí síly ...

Viktor E. Frankl, rakouský psychiatr
(z knihy Psychoterapie pro laiky, vydavatelství Cesta, Brno 1998)

Čekárna, 1981

OSOBNÍ SKUTEČNOSTI ZDEŇKA KOŠKA

Umělecké prology (1970–1981)

Kreslení se stalo mou životní potřebou od chvíle, kdy jsem vzal poprvé do ruky tužku. Vzpomínám si, že jsem tak dlouho kreslil jednu věc, dokud se mi nezdála dokonalá ... Miloval jsem knihy a časopisy, obdivoval velké umělce. Později jsem se rozhodl, hlavně zásluhou rodičů, že budu typografem – písmo, to jsou přece také obrazy ...

Protože mám rád humor, kreslil jsem v období svých začátků vtipy. Posílal jsem je do novin a dostával za ně honoráře, ale věděl jsem, že mám na víc ...

První malbu jsem nazval „Cumulonimbus“ – oblak, protože mou druhou láskou byla vedle umění meteorologie. A zkoušel jsem malovat dál – obdivoval jsem Van Gogha a namaloval několik obrazů technikou, kterou používal on. Pochopil jsem tehdy, kolik energie musí člověk do díla dát ...

Umělecká euforie (1982–1985)

Zjistil jsem, že mi malování docela jde. Odborníci, kteří mé obrazy viděli, říkali, že mám talent ... To mě povzbudilo a pobídlo k tomu, abych se učil a zdokonaloval – studoval jsem kompozici, barvy, chodil jsem malovat podle modelů. Držel jsem se hesla: „Ani den bez čárky!“

V té době jsem věřil, že něco dokážu. Povzbuzovala mě moje žena i skutečnost, že se nám narodil syn. Přestože jsem chodil do zaměstnání, maloval jsem neúnavně a byl plný tvůrčího odhodlání a iluzí ...

Umění jako záchranný kruh (1985–1989)

V letech 1985–1989 jsem pracoval jako propagační výtvarník a bavilo mě to. Tehdy jsem však procházel velkou osobní krizí. Zůstával jsem sám v bytě – opustily mě všechny síly a najednou jsem nechtěl být na světě. Měl jsem dvě volby: buď tady nebudu, nebo budu malovat. Ale váhal jsem: Má význam malovat? Co když to vlastně neumím? Tisíckrát jsem končil a tisíckrát začínal. S každým obrazem mi připadalo, že se všechno učím znovu: napínat plátno, míchat barvy ... Maloval jsem obraz, ale všechno se mi křivilo, kroutilo a prolínalo ... barvy se mi slévaly, předměty a obličeje na obrazech padaly nebo se vznášely ...

Žil jsem tenkrát v hrozném napětí, ale když jsem vzal do ruky štětec a ucítil vůni barev, uvolnil jsem se a cítil, jak se mi radost rozlévá po celém těle. V ten moment byly všechny úzkosti a strachy pryč. Ale byl jsem osamocený – doma na mě lidé promlouvali jen z rádia a televize (ti skuteční se mě asi báli), nikdo mě nenavštěvoval ... V té době jsem hodně času trávil v hospodách. Občas jsem dokonce vyměňoval malé obrázky za večeři – chlap, který žije sám, zpusťne ... O rok později jsem se nadechl a namaloval za nejkratší dobu nejvíce obrazů. Velkou podporu jsem měl v rodičích a v synovi, který ale byl ještě malý.

Obrazce jako stav mysli (1990–1992)

Vždycky jsem se zajímal o meteorologii, ale najednou jsem začal sledovat přímou souvislost mezi mnou a počasím. Můj mozek ovládla nemoc. Vznášel jsem se strašně vysoko – byla mi velká zima a vedro zároveň ... kladl jsem si otázku, jestli mě víc pálí slunce nebo mráz ... Myslel jsem si, že všechno, co se v atmosféře děje, způsobuji svým tělem: každým pohybem, vším, co jsem dělal, jsem „vyráběl“ mračna, bouřky i tornáda. „Ovlivňoval“ jsem tvorbu srážek, přivolával déšť a vítr ... Ve všem jsem viděl souvislosti a tvořil obrazce, do kterých jsem všechno zaznamenával: hluk aut, hulákání lidí, štěkot psů, mňoukání koček, odpalování děl-obuchů. Objevovaly se tóny – nabubřelé, nafouklé, dřevěné tóny. Tak dobře jsem vnímal. Barvy, čísla, hesla, věty. Sledoval jsem každou ceduli, každého člověka. Hodnotil barvy jeho oblečení. Hlavu jsem měl jako včelín, vrtuli, kolotoč. Doslova všechno jsem věděl, znal, měl v mozku ... Myslel jsem si, že bytové jádro je jádro našeho slunce, mého syna Přemysla. A já že zachycuji tóny dění v jádře. Ve dne jsem sledoval ptáky, zakresloval je a zapisoval jejich jména, odkud letí, kam letí, jakým způsobem letí. Nacházel jsem ve všem vlastní souvislosti ... Prožíval jsem nesnesitelné stavy, trápil jsem se a přepadaly mě sebevražedné myšlenky, ale přitom jsem cítil velkou odpovědnost za lidstvo. To mi nakonec zachránilo život ... Když jsem pak „vystřízlivěl“, byl jsem zklamaný, že to nebyla pravda a připadal jsem si najednou „k ničemu“.

Mé obrazce z tohoto období byly později zařazeny do mezinárodní sbírky Art Brut a vystaveny v Belgii, Francii, Americe a Japonsku. Poprvé jsem také v zahraničí vystavoval své olejomalby ...

Umělecké znovuzrození (1993–2000)

V roce 1993 jsem si znovu uvědomil, že jsem malíř, že musím tvořit. Zpočátku jsem byl velmi opatrný – měl jsem strach, že se mi ty strašné stavy vrátí. Maloval jsem sice „nadoraz“, ale na každý obraz jsem se pečlivě připravoval: nakoupil jsem si zásoby jídla a pití, hodně jsem spal, abych se mohl pustit do práce a nic mě nerušilo. Využíval jsem starých skic a kreseb. Často mě k tomu inspirovala setkání s lidmi, nebo atmosféra venku – to se přece opakuje. Zkoušel jsem ty kresby přenést na plátno a dát jim nový rozměr. Kombinoval jsem barvy, pohrával si se světlem, měnil tahy štětce ... a znovu pocítil tu radost z tvorby.

Umělecké zrcadlení (od roku 2000)

Měl jsem štěstí na lidi, kteří mě na mé výtvarné cestě provázeli: profesor Jaroslav Brožek, ak. mal. Ladislav Lapáček, ale hlavně Ruda Wölfel ... Díky nim jsem získal větší jistotu a začal věřit, že moje obrazy lidi osloví. Teď, když mám za sebou tolik práce, nelituji, že nemám akademické vzdělání. Mé obrazy si na nic nehrají – jsou prožitě. Za každým z nich jsou měsíce a roky práce. Dávám do nich všechno a jsem rád, když se najdou lidé, kteří z těch obrazů cítí energii, jakou jsem do nich dal ...

Sám voják v poli, 1998

Povodně, 2004

Požár, 1976

Špulka, 1996

Kotě, 1988

Misska, 2004

Dáma, 1988

Těhotná žena, 2004

Zrození Země, 1988 až 1989

Vzpomínka na Helenu Vybíralovou, 1988 až 1993

Od karbonu ke hvězdám, 1988

Hoď mi deštník!, 1993

Pyramida masek, 1988 až 1989

Pětistovka, 1988

Alkoholici, 1988

Bláznova hlava, 1988 až 1989